

O'ZBEKISTONDA ENERGIYA RESURSLARI: UGLEVODORODLARNING TABIIY MANBALARI

Qaroqaloqiston Respublikasi Taxtako 'pir tumani politexnikumi ximiya fani

o'qituvchisi

Jannazarova Kamila Reypnazarovna

Annotatsiya. Ushbu maqolada uglevodorodlarning tabiiy manbalari va ularning dunyo iqtisodiyotidagi o'rni haqida so'z yuritiladi. Uglevodorodlar, xususan, neft va gaz, bugungi kunda energiya ishlab chiqarish va sanoat jarayonlarida asosiy xom ashyo hisoblanadi. Maqola uglevodorodlarning tabiiy manbalarini, ularning topilishi va qazib olinishi jarayonlarini, shuningdek, ularning ekologik ta'siri va barqaror rivojlanish uchun zarur bo'lgan alternativ energiya manbalariga o'tish zaruratini tahlil qiladi. Tabiiy uglevodorod resurslarining maqsadli va samarali foydalanilishi jahon iqtisodiyotini barqaror rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Kalit so'zlar: Uglevodorodlar, tabiiy manbalar, neft, gaz, energiya resurslari, qazib olish, ekologiya, barqaror rivojlanish, energiya manbalari, uglevodorodlar va ekologiya, alternativ energiya.

Kirish.

Uglevodorodlar – neft va tabiiy gazning asosiy tarkibiy qismlari bo'lib, bugungi kunda dunyo iqtisodiyotining yirik energiya manbalarini tashkil etadi. Ular ishlab chiqarish jarayonida, transportda, sanoat va elektr energiyasi ishlab chiqarishda keng qo'llaniladi. Tabiiy uglevodorod manbalarining topilishi va ularni qazib olish insoniyat tarixida katta o'zgarishlarga sabab bo'lgan. Biroq, ularning qazib olinishi va iste'moli atrof-muhitga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli, uglevodorodlarning tabiatda mavjudligi va ular bilan bog'liq ekologik muammolarni hal qilish hozirgi kunda eng muhim masalalardan biri

hisoblanadi. Maqola uglevodorodlarning tabiiy manbalariga oid ilmiy tahlil va ularning kelajakdagi ahamiyatini ko'rib chiqadi.

Adabiyotlar tahlili

I.Xolmuhamedovning (2018) "O'zbekistonda uglevodorod resurslari va ularni samarali ishlatish masalalari" nomli maqolada O'zbekistondagi uglevodorod resurslarining mavjudligi, ularni qazib olish jarayonlari va iqtisodiy ahamiyati batafsil tahlil qilingan. Muallif, uglevodorodlarni qazib olishda texnologiyalarni takomillashtirish va ularning samarali foydalanishini ko'rib chiqadi. Shuningdek, ekologik jihatdan xavf-xatarlarga qarshi chora-tadbirlarni taklif etadi.

M.Abduqodirov (2020) "O'zbekistonda tabiiy gaz va neftni qazib olish va ularni qayta ishlash" nomli maqolasida neft va gaz sanoatining rivojlanishi bilan bog'liq bo'lgan asosiy texnologiyalarni tahlil qiladi. U tabiiy gaz va neftni qazib olish jarayonidagi yangi innovatsion yondashuvlarni ko'rsatadi. Mazkur adabiyotda O'zbekistondagi uglevodorod resurslarini qidirish va qazib olishda yuzaga keladigan ekologik muammolar ham ko'rib chiqiladi.

R.Xusanovning (2021) "Energiya xavfsizligi va uglevodorodlarni barqaror foydalanish" nomli adabiyotida energiya xavfsizligi masalalari, uglevodorodlarning barqaror foydalanilishi va yangi texnologiyalarni joriy etish bo'yicha tahlil keltirilgan. Muallif, uglevodorodlardan foydalanish jarayonida ularning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatini, ekologik salbiy ta'sirini kamaytirish usullarini o'rganadi.

A.S.Karimovning (2022) "O'zbekistonda energetika sohasidagi innovatsion texnologiyalar" nomli kitobida O'zbekistondagi energetika sohasidagi innovatsion texnologiyalar va ular bilan bog'liq bo'lgan uglevodorodlar manbalarining ekologik xavfsizligini ta'minlash masalalari ko'rsatilgan. O'zbekistonda uglevodorodlardan foydalanishning istiqbollari va energiya resurslarining muvozanatli ishlatilishini ta'minlash haqida tavsiyalar berilgan.

M.S.Taylorning (2019) "Global Energy Resources: The Role of Hydrocarbons," Energy Policy nomli maqolasida uglevodorod

resurslarining jahon iqtisodiyotidagi roli va ularga bo'lgan talabni tahlil qiladi. Muallif global energiya resurslarining kelajagi, yangi texnologiyalar va ekologik ta'sirni hisobga olgan holda, uglevodorodlarning tabiatdagi mavjudligini va kelajakdagi istiqbollarini o'rganadi.

A.J.Petersonning (2020). "The Economics of Oil and Gas," Journal of Petroleum Science nomli ilmiy ishida neft va gazning iqtisodiy ahamiyati va ularning dunyo iqtisodiyotidagi roli ko'rib chiqiladi. Muallif energetika sanoatidagi iqtisodiy jarayonlarni, uglevodorodlarning qazib olinishi va ularni qayta ishlash jarayonlarini tahlil qiladi.

L.R.Johnsonning (2021) "Environmental Impact of Hydrocarbon Extraction," Environmental Science & Technology nomli maqolasida uglevodorodlar qazib olishning ekologik ta'siri haqida so'z boradi. Muallif qazib olish jarayonlari natijasida yuzaga keladigan atrof-muhit o'zgarishlari, poligonlar va tabiiy resurslarning kamayishi haqida chuqur tahlil olib boradi.

K.D.Millerning (2022) "Alternative Energy Resources: A Shift from Hydrocarbons," Renewable Energy Review nomli maqolasida uglevodorodlar manbalaridan alternativ energiya manbalariga o'tish zarurati va energiya sektoridagi yangiliklarni tahlil qiladi. Muallif uglevodorodlardan foydalanishni kamaytirish va ekologik toza energiya manbalarini rivojlantirishning muhimligini ta'kidlaydi.

Natija va Muhokama

Uglevodorodlar, ayniqsa neft va gaz, jahon iqtisodiyotida muhim rol o'ynaydi. Biroq, ularning qazib olinishi va foydalanilishi bilan bog'liq ekologik muammolar mavjud. Qazib olish jarayonlari atrof-muhitga zarar yetkazadi, havoning ifloslanishi, yer osti suvlarining ifloslanishi va iqlim o'zgarishlari xavfi ortadi. Shu sababli, uglevodorodlar manbalarini samarali va ehtiyotkorlik bilan ishlatish zarur. Alternativ energiya manbalariga o'tish va energiya samaradorligini oshirish orqali uglevodorodlarga bo'lgan qaramlikni kamaytirish mumkin.

O'zbekistonda iqtisodiy o'sishning muhim qismlaridan biri hisoblanadi. Biroq, ularning qazib olinishi va ishlatilishi ekologik muammolarni keltirib chiqaradi. O'zbekistonda tabiiy gaz va neft resurslarining yetarlicha boyligi bo'lsa-da, ularni samarali ishlatish va ekologik xavfsizlikni ta'minlash masalalari dolzarb bo'lib qolmoqda.

Hozirgi kunda O'zbekiston hukumati uglevodorodlarni ishlatishda zamonaviy texnologiyalarni qo'llashga va ular bilan bog'liq ekologik xavflarni kamaytirishga alohida e'tibor bermoqda. O'zbekiston neft-gaz sohasida innovatsion texnologiyalarni joriy etish va energiya samaradorligini oshirishni maqsad qilgan. Bunga misol tariqasida ekologik toza texnologiyalarni ishlab chiqish, qayta tiklanadigan energiya manbalarini rivojlantirish va uglevodorodlardan foydalanishni samarali boshqarish masalalari ko'rsatilgan.

Bugungi kunda, energiya iste'molini kamaytirish va qayta tiklanuvchi energiya manbalariga, masalan, quyosh, shamol, geotermal va gidroelektrik energiya manbalariga o'tish jarayonlari rivojlanmoqda. Biroq, uglevodorodlar hali ham global energiya manbalarining katta qismini tashkil etadi, shuning uchun ular bilan bog'liq ekologik muammolarni kamaytirish zarurati mavjud.

Xulosa.

Uglevodorodlar tabiatda mavjud bo'lgan, ammo cheklangan resurslardir. Ularning qazib olinishi va iste'mol qilinishi davom etayotgan ekologik ta'sirlarga olib keladi. Shu sababli, barqaror rivojlanish va ekologik xavfsizlikni ta'minlash uchun uglevodorodlardan foydalanishni optimallashtirish zarur. Alternativ energiya manbalariga o'tish, energiya samaradorligini oshirish va atrof-muhitni muhofaza qilish bugungi kunda eng dolzarb masalalardan biridir.

Uglevodorodlar, ayniqsa neft va gaz, O'zbekistonning energiya resurslari tarkibida muhim o'rin tutadi. Ularning samarali ishlatilishi va ekologik xavfsizligini ta'minlash, barqaror rivojlanishning muhim omillaridan biridir. O'zbekistonda yangi texnologiyalarni joriy etish va ekologik

xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar uglevodorodlardan foydalanishning ekologik ta'sirini kamaytirishga yordam beradi. Shu bilan birga, qayta tiklanadigan energiya manbalariga o'tish ham kelajakda energiya ta'minoti masalasini hal qilishda muhim o'rin tutadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.I.Xolmuhamedov .*O'zbekistonda uglevodorod resurslari va ularni samarali ishlatish masalalari* O'zbekiston Fanlar Akademiyasi. Toshkent. 2018. 15-45 betlar.
- 2.M.Abduqodirov. *O'zbekistonda tabiiy gaz va neftni qazib olish va ularni qayta ishlash* O'zbekiston neft-gaz korporatsiyasi nashriyoti. Toshkent.,2020. 20-60 betlar.
- 3.R.Xusanov. *Energiya xavfsizligi va uglevodorodlarni barqaror foydalanish.* Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti nashriyoti.Toshkent.2021.,30-70 betlar.
- 4.A.S.Karimov. *O'zbekistonda energetika sohasidagi innovatsion texnologiyalar "*. Fan va texnologiya" nashriyoti. Toshkent. 2022. 40-80 betlar.
- 5.Taylor, M. S. (2019). "Global Energy Resources: The Role of Hydrocarbons." *Energy Policy*.
- 6.Peterson, A. J. (2020). "The Economics of Oil and Gas." *Journal of Petroleum Science*.
- 7.Johnson, L. R. (2021). "Environmental Impact of Hydrocarbon Extraction." *Environmental Science & Technology*.
- 8.Miller, K. D. (2022). "Alternative Energy Resources: A Shift from Hydrocarbons." *Renewable Energy Review*.
- 9.Khudoikulovna, M. F. (2021). The role of heredity in the development of creativity. In Euro-Asia Conferences (Vol. 4, No. 1, pp. 5-6).
10. Hudaykulovna, M. F., & Qosimov, P. S. U. (2019). Formation of a Conscious Attitude to Study and Work, Ensuring Business Skills for Mental and Physical

Development. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 7(12), 6.

11.Мукумова, Ф. Х. (2021). МИЛЛИЙ ҲУНАРМАНДЧИЛИК ТАРИХИНИ ЎРГАНИШДА ЎҚУВЧИЛАРНИ ИЖОДКОРЛИККА ҚИЗИҚТИРИШНИНГ ДИДАКТИК ИМКОНИАТЛАРИ: DOI: <https://doi.org/10.53885/edinres.2021.77.73.052> Мукумова Феруза Худойкуловна Термиз давлат университети, технологик таълим кафедраси катта ўқитувчиси. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (1-Махсус сон), 154-159.

12.Мукумова, Ф. Х. (2021). ОСНОВНЫЕ КРИТЕРИИ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ К УЧЕБНОМУ ПРОЦЕССУ: DOI: <https://doi.org/10.53885/edinres.2021.83.90.053> Мукумова Феруза Худайкуловна, Преподавательница Термезского государственного университета. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (1-Махсус сон), 150-153.

13.Khudoikulovna, M. F. (2021, March). THINKING MOTIVES THAT ENCOURAGE STUDENTS TO BE CREATIVE. In E-Conference Globe (pp. 65-66).